

Akarunk vidéket! Olyan vidéket akarunk, amelyben a helyi gazdasági, társadalmi és környezeti erőforrások elsősorban a helyi közösségek életét szolgálják, fenntartható keretek között. Olyan vidéket akarunk ahová a fiatalok tanulmányaik után önszántukból térnek vissza.

Földtörvény – földbirtokpolitika – vidékpolitika

2011-ben lejár a földtulajdonszerzéssel kapcsolatos uniós derogáció. Ennek meghosszabbítására nincs sok esély. Megszűnik a társas gazdaságok és az EU tagországok állampolgárainak földtulajdonszerzésének tiltása, korlátozása.

A derogáció megszűnése fel kell készülni. Át kell gondolni a termőfölddel kapcsolatos jelenlegi szabályozás, nemzeti stratégiákat. Legkésőbb 2010 elején olyan földbirtokpolitika és a megvalósítást szolgáló szabályozás megalkotására van szükség, amely képes kezelni a derogáció megszűnésével járó kihívásokat és elegendő időt hagy az érintettek felkészülésére.

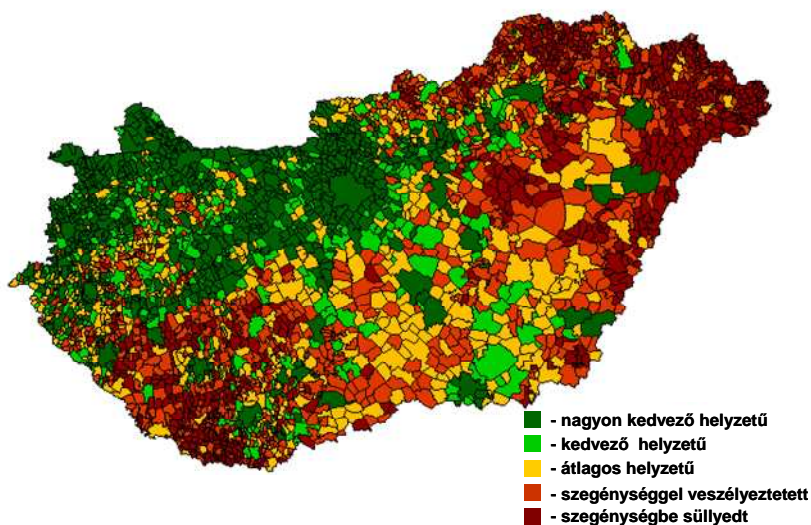
A rendszerváltás követően a jogalkotók a termőföld birtoklását, bérletét és használatát meghatározó szabályozást önállóan értelmezték, nem illesztették a vidék fejlesztését célzó vidékpolitikai eszközrendszerbe. Elfogadott vidékpolitika és ahhoz illeszkedő földbirtokpolitika hiányában a kormányok a szabályozást a hivatalosan nem rögzített és nem elfogadott lobbierdekek mentén végezték. A változtatások többsége a politikai érdekérvényesítéssel nem rendelkező csoportok kárára történtek, mert a földbirtok politikai nem került illesztésre:

- a vidékpolitikával;
- a térségfejlesztéssel;
- a fejlesztéspolitikával.

A derogáció megszűnése előtt szükséges a jelenlegi helyzet felülvizsgálata, a tényleges földhasználat megismerése, valamint földbirtokpolitika elkészítése és illesztése a fenti rendszerekhez.

A vidék gazdasági, társadalmi és környezeti erőforrásainak jelentős és egyre növekvő pazarlása zajlik. Térségi szinten egyszerre jelentkezik az erőforrások kihasználatlansága és az erőforrások kirablása. A helyi társadalom, gazdaság és környezet erőforrásai egymástól elkülönülten, a szinergiák kihasználása nélkül, sokszor a helyi érdekek érvényesítése nélkül kerülnek felhasználásra. A jelenlegi szabályozás determinálja a mezőgazdasági erőforrásokkal rendelkező vidéki térségek folyamatos jövedelem és tőkevesztését.

A települési szinten mért szegénység területi dimenziói¹

A termőfölddel kapcsolatos szabályozás a hazai vidékpolitika eszközrendszeréhez tartozik. A termőföld tulajdonlása, bérlete, használata hozzájárul a hazai vidék erőforrásainak felhasználásának eredményeihez, a vidék szegényedéséhez vagy gazdagodásához.

A derogáció megszűnéséhez kapcsolódó jogszabályi változtatásokat, a vidék érdekeit figyelembe vevő vidékpolitika célrendszerével egyeztetve kell elkészíteni.

A földbirtokpolitika tehát nem cél, hanem eszköz, amelynek alakítása stratégiaként több cél együttes, vagy önálló megvalósítását szolgálja. Az EU tagországok, de az USA esetében is felmerülnek eltérő hangsúllyal az alapvető kérdések:

- A termőföld, mint korlátos és helyhez kötött termelőeszköz a helyi érdekeket, vagy az egyre bővülő agribusinesz profittermelő céljait szolgálja-e?
- A birtokpolitika a vidékpolitika, vagy az adott vidéken kívülről érkező tőke gyarapodásának eszköze-e?

A birtokpolitikában Magyarországon is ezek a fő kérdések, nehezítve a rendszerváltás kapcsán a földdel kapcsolatban felmerült kárpótlás és szövetkezetpolitikai kérdésekkel, megoldandó problémákkal.

A földbirtokpolitika szabályozását az Európai Unió a tagországok hatáskörében tartja, azonban a közös politikákkal áttételesen kertetek szab a nemzeti szabályozásnak, amely betartása, alkalmazása, előnyként való felhasználása a nemzeti politikák feladata:

Az Európai Unió agrár- és vidékfejlesztési közös politikája hangsúlyozza mezőgazdaság gazdasági, társadalmi és környezetvédelmi (gazdálkodási) szerepét. Az Európai Unió céljaink meghatározásával erősíti, hogy a termőföldből származó jövedelem a vidéken lakók életfeltételeink megteremtésének egyik eszköze. A közös politikához kapcsolódó támogatási keretrendszer céljai a vidékfejlesztést, a vidéken élők jövedelmének és életkörülményeinek fejlesztését támogatják. A nemzeti stratégiák azonban ettől eltérhetnek, erősíthetik, vagy gyengíthetik a keretrendszer céljait.

A földbirtokpolitika meghatározásának fő kérdése, **milyen vidéket akarunk?** Illetve sok tekintetben ma már Magyarországon az a kérdés, hogy társadalmi értelemben **akarunk-e vidéket, falvakat, tanyákat?** Ugyanis a hazai vidéket sok helyen jellemzi

- a társadalmi, gazdasági hálózatok hiánya;
- a jövedelem szerzési lehetőségek hiánya;
- a közszolgáltatások hiánya;

¹ Koós Bálint, MTA RKK

- a jövőkép hiánya;
- a kommunikáció hiánya;
- a bizalom hiánya.

A politika és a központi közigazgatás számára a vidék jelenleg problémát, magas költséget, hatékonytalan intézményeket és sok munkát jelent. Első lépés tehát a földbirtokpolitika kialakításához a vidék szerepének rögzítése, a vidéken, a falvakban élők másodrangú, „eltartott” szerepének megszüntetése. A vidék „elmaradottságát” elsősorban a meglévő erőforrások rossz felhasználása okozza, amely nagyrészt a központi szabályozási rendszerek hibájából ered.

Ha ezt megfogalmazzuk, kitűztük a célt, akkor választhatunk a megvalósítás stratégiai között, amelyek közvetlenül meghatározzák az eszközök alkalmazását:

- földbirtokpolitika;
- adópolitika;
- közszolgáltatások biztosítása;
- fejlesztéspolitika
 - közös agrár- és vidékfejlesztés keretrendszerének alkalmazása (Uniós támogatások nemzeti felhasználása - UMVP);
 - regionális politika keretrendszerének alkalmazása (Nemzeti fejlesztési terv – UMFT);
 - nemzeti fejlesztési politikák, források (KKV fejlesztés, stb.).

A földbirtokpolitika tényleges problémáinak kezelése lehetőséget nyújt a populáris problémák megkerülésére, a magyar – nem magyar tulajdonosok és földhasználók kérdéskört. A helyi gazdaság és társadalom problémáinak kezelésével, más EU tagországokhoz hasonlóan áttételesen megfogalmazásra és szabályozásra kerülnek a populáris kérdések is.

Dániában a helyben, a farmon (üzemen) lakás, illetve a személyes művelés jelentősen csökkenti a befektetők, spekulánsok lehetőségét.

A dán földbirtok politika fő céljai több közvetlen vidékpolitikai célt is támogatnak:

- a mezőgazdasági területek védelme és a földkészlet megfelelő használatának biztosítása;
- az egyéni tulajdon és a családi farmok megőrzése;
- a termelékenység és a hatékonyság előmozdítása;
- a farmok változatosságának megőrzése, főmunkaidős farmok éppúgy, mint részmunkaidős farmok;
- a földspekuláció elkerülése;
- a környezetvédelem figyelembe vétele;
- a vidéki lakosság szempontjainak figyelembe vétele;
- a mezőgazdasági háttérű személyek előnyben részesítése;
- a javuló versenyképességen keresztül a mezőgazdasági kereskedelem és ipar megfelelő fejlődésének biztosítása.

A Franciaországban ma érvényes, széleskörű konszenzuson nyugvó birtokpolitika kettős célkitűzéssel bír:

- elkerülni a birtokaprózódást és így az életképtelen kisgazdaságok kialakulását, ugyanakkor
- megakadályozni a túl nagy gazdaságok létrejöttét, mert ez csökkenti a vidék népességmegtartó erejét és a fiatal gazdálkodók esélyeit.

A helyi közösségek birtokában van a döntés lehetősége, beengedne-e külső földtulajdonost a körzetükbe.

Az EU tagországok többségében a földtulajdon nyilvántartás nyilvános, és a tulajdonosok adatai könnyen hozzáférhetők, így bárki által ellenőrizhető a tulajdonosi szerkezet.

A hazai földbirtokpolitika kialakításához két alapvető fontosságú döntésre van szükség:

- nemzeti szinten döntést kell hozni, mi lesz a magyar vidék „sorsa”, funkciója? Mi a magyar politika jövőképe a vidékkel kapcsolatban? A jövőkép kialakítását, a célok megfogalmazását a vidéken élők bevonásával kell megtenni, nem zárt ajtók mögötti tudományos döntéseknek álcázott, lobbierdekek megfogalmazására van szükség.
- a jelenlegi tulajdonosi szerkezet átláthatóságának megteremtésére. Az egy tulajdonoshoz, tulajdonosi körhöz, illetve földbérlőhöz tartozó üzem méretek és konkrét parcellák megismerésére, a magyar mezőgazdaság tényleges üzem és tulajdoni szerkezetének feltárására.

A tényleges földhasználat és az üzemek ismeretében lehetséges a földbirtokpolitika kialakítása. A földbirtokpolitika javasolt főbb szempontjai:

- tényleges földhasználat és földtulajdon láthatóvá és nyilvánossá tétele;
- üzemek kialakítása és az üzem alapú támogatás és fejlesztéspolitika kialakítása;
- életvitel szerűen gazdálkodó helyi lakosok előnybe részesítése a tulajdonszerzés és a bérlet területén;
- a helyi közösség beleszólása a földtulajdon szerzésbe;
- törekvés a vidéki térségek jövedelmének növelésére;
- támogatáspolitikában preferált üzemméret meghatározása tájegységenként;
- komplex fejlesztések lehetőségének támogatása;
- tájgazdálkodás, környezet megőrzés biztosítása;
- a föld kincsképző szerepének csökkentése;
- a birtokrendezés lehetőségének biztosítása, csere útján.

A földtörvény módosítás mellett szükséges más szabályozások és a fejlesztéspolitika módosítása is, többek között:

- őstermelők és az üzemek kapcsolatának rendezése a SZJA törvényben, az adózás miatt szétírt földterületek megszüntetése érdekében;
- lokális gazdaság erősítése a helyi termékek közellátásban való felhasználási lehetőségével;
- helyi feldolgozás fejlesztése;
- az élelmiszerlánc rövidítését szolgáló fejlesztések támogatása;
- magas vagy speciális minőséget igénylő piacokra való bejutás támogatása;

Varga Péter